

Η Μιράντα Ξαφά για το νέο βιβλίο του Γιάννου Παπαντωνίου: Επανάσταση παντού ή στασιμότητα;

Η Μιράντα Ξαφά για το νέο βιβλίο του Γ. Παπαντωνίου

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

08|10|2018 , iefimerida.gr

Το νέο βιβλίο του Γιάννου Παπαντωνίου, «Αντιμέτωποι με το Μέλλον» περιλαμβάνει σκέψεις και προβληματισμούς για την πορεία της Ελληνικής και της Ευρωπαϊκής οικονομίας με φόντο τις ραγδαίες μεταβολές που συντελούνται σε παγκόσμια κλίμακα.

Όπως σωστά επισημαίνει, το κεντρικό δίλημμα που θα αντιμετωπίσει η Ελλάδα στη μεταμνημονιακή εποχή είναι «επανάσταση παντού ή στασιμότητα».

Ο Γιάννος ανέλαβε Υπουργός Οικονομικών στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ που εξελέγη τον Οκτώβριο του 1993. Διαδέχθηκε την κυβέρνηση Μητσοτάκη που είχε υιοθετήσει τον στόχο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωζώνη και είχε υποβάλλει το πρώτο πρόγραμμα

σύγκλισης τον Φεβρουάριο του 1993. Παρά την προηγούμενη αντιευρωπαϊκή στάση της («ΕΟΚ και ΝΑΤΟ, το ίδιο συνδικάτο»), η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αναγνώρισε τον κίνδυνο περιθωριοποίησης της Ελλάδας μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και την πορεία ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση που ακολουθούσαν οι πρώην κομμουνιστικές χώρες της Ευρώπης, μετασχηματίζοντας τάχιστα τις οικονομίες τους σε οικονομίες της αγοράς. Ο Γιάννος ήταν Ευρωπαίσθης και είχε το θάρρος να στηρίξει την Ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας και την ένταξη στον σκληρό πυρήνα της ΕΕ, την Ευρωζώνη, σε πείσμα κάποιων μέσα στο ίδιο του το κόμμα που είχαν άλλη άποψη. Υπέβαλε αναθεωρημένο πρόγραμμα σύγκλισης τον Ιούλιο του 1994 και τήρησε τη συμβατική υποχρέωση που είχε αναλάβει η κυβέρνηση Μητσοτάκη για πλήρη απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων. Τον Μάρτιο του 1998 η δραχμή εντάχθηκε στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος –προϋπόθεση για ένταξη στην Ευρωζώνη– και δύο χρόνια αργότερα η Ελλάδα έγινε δεκτή ως μέλος της Ευρωζώνης από το 2001. Αφού έδωσε πολλές μάχες στο εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό μέτωπο για να πετύχει κάτι που σήμερα θεωρούμε δεδομένο, ο Γιάννος απεχώρησε από το υπουργείο Οικονομικών το 2001.

Ακολούθησε η «χρυσή εποχή» μέχρι το 2007 που ξέσπασε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Ο συγγραφέας εξηγεί ότι μετά την ένταξη στην Ευρωζώνη οι Ελληνικές κυβερνήσεις δεν τήρησαν την πειθαρχία που υπαγόρευε η απόκτηση ενός «σκληρού» νομίσματος, αλλά επέστρεψαν στις παλιές κακές συνήθειες της δημοσιονομικής χαλαρότητας, της μεταρρυθμιστικής αδράνειας και των πελατειακών εξυπηρετήσεων. Με την ένταξη στην Ευρωζώνη το επιτόκιο δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου μειώθηκε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα καθώς ο συναλλαγματικός κίνδυνος μηδενίστηκε. Όμως ο δημοσιονομικός χώρος που δημιουργήθηκε από τη δραστική μείωση της δαπάνης για τόκους δεν χρησιμοποιήθηκε για αποπληρωμή χρέους αλλά κατασπαταλήθηκε σε παροχές. Επί πλέον, με την ένταξη εξασφαλισμένη ήδη από τα μέσα του 2000, η δημοσιονομική πολιτική άρχισε να χαλαρώνει. Το πρωτογενές πλεόνασμα που είχε εξασφαλιστεί στην πορεία προς την ΟΝΕ μειώθηκε, και το 2002 μετατράπηκε σε έλλειμμα. Η επιδείνωση εν

μέρει αντανakλούσε τις δαπάνες προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004. Στη συνέχεια όμως –σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία της Eurostat– το πρωτογενές έλλειμμα έφτασε το αστρονομικό επίπεδο των 23 δις ευρώ (10% ΑΕΠ) το 2009, συμβάλλοντας σημαντικά στην αύξηση του χρέους. Η κοντόφθαλμη πολιτική που ακολουθήθηκε μετά την πορεία ένταξης στην Ευρωζώνη, με ορίζοντα μέχρι τις επόμενες εκλογές, οδήγησε σε μεγάλη αύξηση δαπανών. Μετά την χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2007 οι δαπάνες κυριολεκτικά απογειώθηκαν σε μία απέλπιδα προσπάθεια να αποτραπεί η ύφεση. Το «μέρισμα» της ένταξης στην Ευρωζώνη κατασπαταλήθηκε για βραχυπρόθεσμα οφέλη.

Η συνέχεια είναι γνωστή. Μπήκαμε στην περίοδο των μνημονίων και της επιτροπείας από τους δανειστές, από την οποία μόνο τυπικά βγήκαμε τον Αύγουστο διότι στόχοι, μέτρα και επιτήρηση συνεχίζονται, μόνο η φθηνή χρηματοδότηση έληξε. Το βιβλίο του Γιάννου περιλαμβάνει ένα χρονικό της κρίσης, επισημαίνοντας λάθη, τόσο από την πλευρά των κυβερνήσεων όσο και των πιστωτών, που βύθισαν τη χώρα σε παρατεταμένη ύφεση. Ένα αμφιλεγόμενο σημείο είναι το πολυσυζητημένο θέμα της λιτότητας. Ο συγγραφέας θεωρεί ότι οι δανειστές επέβαλλαν υπερβολική λιτότητα χωρίς αντισταθμιστικές κινήσεις για τόνωση της ζήτησης. Αυτή η προσέγγιση παραβλέπει τα προβλήματα χρηματοδότησης μίας τέτοιας πολιτικής. Περιθώρια άσκησης αντικυκλικής πολιτικής έχουν χώρες που συσσωρεύουν πλεονάσματα σε περιόδους ταχύρρυθμης ανάπτυξης, όπως αυτή που γνώρισε η Ελλάδα την χρυσή εποχή 2000-7. Η συσσώρευση χρέους & ελλειμμάτων την περίοδο αυτή στέρησε από την χώρα την δυνατότητα αντικυκλικής πολιτικής στη συνέχεια, στο όνομα μιας ψευδεπίγραφης και τελικά καταστροφικής φιλολαϊκής γραμμής.

Ο βασικός λόγος για την λιτότητα στην Ελλάδα ήταν η κρατική σπατάλη πριν την κρίση, όχι η σκληρή στάση των πιστωτών μετά την κρίση. Τα δάνεια ΕΕ-ΔΝΤ περιόρισαν, δεν αύξησαν, την λιτότητα επιτρέποντας μία σταδιακή προσαρμογή σε χαμηλότερα επίπεδα δανεισμού. Χωρίς τα δάνεια αυτά θα έπρεπε να μηδενίσουμε άμεσα το πρωτογενές έλλειμμα από 23 δις το 2009, διότι απλούστατα δεν

υπήρχε κανείς πρόθυμος να το χρηματοδοτήσει. Για τις χώρες που έχουν χάσει την πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές, η δημοσιονομική πολιτική αποτελεί εργαλείο για την επιστροφή στην φερεγγυότητα, όχι για την αύξηση της ζήτησης με δανεικά. Η λιτότητα μπορεί να περιοριστεί μόνο με την προσέλκυση ξένων επενδύσεων που δημιουργούν πλούτο και θέσεις εργασίας.

Με το τρίτο μνημόνιο κατέρρευσε ο μύθος των εύκολων λύσεων, της μονομερούς κατάργησης των μνημονίων και της επιστροφής στην προ-μνημονιακή ευδαιμονία. Όμως η Ελλάδα έχει πολύ δρόμο ακόμα για να πετύχει βιώσιμη ανάπτυξη και ευημερία. Η χώρα σήμερα βρίσκεται εκτός προγράμματος και εκτός αγορών. Όπως σωστά επισημαίνει ο συγγραφέας, χωρίς περαιτέρω μεταρρυθμίσεις η Ελληνική οικονομία διατρέχει τον κίνδυνο να παγιδευτεί σε μια πορεία χαμηλής ανάπτυξης. Αυτό που χρειάζεται είναι ριζικές μεταρρυθμίσεις στη φορολογία, στο ρυθμιστικό πλαίσιο, στο κράτος και στη Δικαιοσύνη για να καταστεί η Ελλάδα ελκυστικό επενδυτικό περιβάλλον. Η πολιτική των κοινωνικών μερισμάτων μέσω υπερφορολόγησης, που συνυπάρχει με κραυγαλέες ελλείψεις στην υγεία, στις υποδομές κ.α., δεν είναι διατηρήσιμη.

** Η κ. Μιράντα Ξαφά είναι senior scholar στο Centre for International Governance Innovation (CIGI) και μέλος του επιστημονικού συμβουλίου του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών (ΚΕΦΙΜ).*